

vetlenül álló épület miatt kibontani nem tudtuk. A rítus és a csontfésű alapján a sírok korát a 4. század vége – 5. század első fele közötti időszakra tehetjük.

GYUCHA ATTILA – MEDGYESI PÁL

21. Bodoglár, Kőhalom

(Bács-Kiskun megye) *Á; Kk*

1998-ban befejeztük az előző évben megkezdett templom feltárását. A templom eredeti nagysága kb. 11×6 m. Alapozó árkainak legnagyobb mérhető szélessége 120 cm volt. Nyugaton sarokpillérek erősítették a templom falát. Szentélye félköríves. A templom falát későbbi gödrökkel és falkutató árkokkal kibányászták. A nyugati és az északi fal keleti felén, illetve a szentély északi részén sikerült megfigyelnünk a templom eredeti alapozását. A templom alapozását mészbe oltott réti mészköves réteg alkotta, falai téglából épültek. Az építési technikák alapján a templomot a 13–15. századra datálhatjuk.

A templom belsejében és körülötte sírok helyezkedtek, melyek nagy része bolygatott volt a későbbi kő- és homokbányászó, valamint „kincskereső” gödrök által. A sírok leletanyaga nagyon gyér, a kevés koporsószeg- és dísz alapján a temető a templommal lehetett egykorú. Erre utal az, hogy a sírok tájolása megegyezik a temploméval. Néhány sír esetében azonban a templom pusztulása utáni temetést tételezhetünk fel.

GALLINA ZSOLT

22. Bodrog-Bü, Temető-dűlő

(Somogy megye) *M; Á; Kk*

1979–1983 között folytattunk a nemzetségi és az ispánsági központok országos tématervének keretében régészeti feltárásokat a somogyi Bodrog község büi területén. Ennek során feltártunk az ún. Török dombon egy nemzetségi monostort és a tőle É-ra lévő, szorosan hozzá tartozó Árpád-kori települést. Velük szemben, kb. 50 méterrel Ny-ra ugyancsak egy Árpád-kori település ház- és kemencemaradványai kerültek elő. A Pogányvíz másik, DK-i dombján találtuk meg Bő falu 12–16. századi templomát a temetőjével. A falu elpusztult középkori lelőhelye a vízfolyás DNY-i dombján, a templommal szembeni völgy lejtőjén húzódott. Az általunk feltárt 11–16. századi lelőhelyek a Bő nemzetség kegyúri monostorával, a Szent Kereszt prépostsággal, illetőleg a hozzá tartozó szolgálonépi településsel és a Bő falu templomával, településével azonosíthatók. Tehát a nemzetségi központ Bő nevű faluját ugyancsak meghatározhattuk.

Ezek a lelőhelyek feltételezhetően – az Anonymus által is emlegetett – Ősbő vezér somogyi leszármazottainak az itteni telephelyéhez, esetleg központjához

tartozhattak. A Bő nemzetség somogyi családaira: a Sörnyeire, a Létaira, Szőcsényire, Kürtösire, Lakira már 13. századtól vannak írásos forrásadatok is.

Először 1983-ban összegeztük a Somogy megye középkori vasművességével kapcsolatos adatokat. 1988-ban indultak meg – Gömöri János és Költő László vezetésével – a somogyi honfoglalás- és középkori vasolvasztó telepek feltárásai (Somogyfajsz, Somogyvámos, Gyümölcsény).

1988-ban lelőhelyeinktől K-re, a mai temetőtől 170 méterre lévő szántás dombján – Stamler Imre iskolaigazgató bejelentése nyomán – egy nagyobb vaskohó-telep maradványait rögzíthettük. A terület leletmentésére tíz éves szünet után került sor. Stamler Imre szorgalmazására 1996-ban létrejött a Dunaferri-Somogyország Archeometallurgiai Alapítvány, valamint az a somogyfajsi Őskohó Múzeum, amelyben egy 10. századi vasolvasztó műhely látható.

1998-ban – Költő László és Stamler Imre segítségével – egy 7,5×5 méteres szelvényben végeztünk régészeti leletmentést. Már a felső humuszrétegben is nagyon sok fúvócsötöredék, salak- és ércmaradvány, valamint Árpád-kori kerámiatöredék került elő. Szelvényünk ÉK-i sarkától DNY-ra 3,9 méterre került elő az 1. számú kohó 12,5 cm-es kürtője. Belső ép részének kibontása után egy 49 cm mélységig tartó, teljesen ép kohó jutott a napvilágra. Az 1. számú kohóval szemben kibontottuk a munkagödör területét is. Feltártuk a kohó kivezető nyílását. A kohó alja patkó alakú, mellfalazata egyenes. A nyílása közelébe került egy régibb kohó alja, salakkal együtt. Az 1. számú kohótól ÉK-re, 1,36 méterre megtaláltuk a 27. majd attól DK-re 64 cm-re a 3. számú kohót. Ezek felső kürtő mérete 16,5 cm-es átmérőjű, míg magasságuk 64 cm-es volt. A kohók előtt jelentkezett az ún. munkagödör feltja is, amelynek bontását rétegesen végeztük. Ennek során ugyancsak nagyon sok fúvócsötöredék került a napvilágra. A szelvény ÉNy-i sarkától másfél méterrel K-re két – fúvócsövekkel rendelkező – mellfalazat maradványa jutott a felszínre. Tőlük 1 méterrel DNY-ra bontottuk ki a 4. számú, a kürtőnél felül 15 cm-es átmérővel rendelkező és 67 cm-ig lenyúló, teljesen ép kohót.

A három napos leletmentés során a 4. számú kohótól DK-re még átmetsztük a munkagödört is. Legfelül (a már elbontott humuszréteg, illetőleg a törmelékes szint alatt) egy agyagos törmelékes, alatta égéscsíkos, majd újból agyagos, törmelékes feltöltés, és az alatt egy sárga agyagréteg húzódott. Világosan megállapítható tehát, hogy egy nagyobb kiásott gödör agyag partfalába építették be a kohót, illetőleg körben a kohókat. Ezek teljesen a – Gömöri János által feltárt – somogyfajszai kohókkal megegyező típusúak. Korukat a szelvény É-i felében előkerült piros színű dupla hul-